

har derfor stræbt at bilde Befolkningen i Utsjoki og Enare ind — thi de diplomatiske Forhandlinger, der gif forud for Traktatens Ophævelse, ere hemmeligholdte — at det alene er den norske Styrelse, „som ved sin Paaftaaelighed og Brangvillighed har foraarsaget alle disse Ulykker“, en Anstuelse, som endnu 1860 var den herskende blandt den russiske Grændsebefolkning, dels at bringe den norske Lappebefolkning i en saadan mislig Stilling, at Regeringen saa sig nødsaget til af Hensyn til den Forlegenhed, Hjeldlapperne kom i, at bortbytte noget af Søkysten mod Nordost med Enontekiö Sogn, for derved at flette Lapperne fri og uhindret Fart mellem Norge og Sverig. Men den russiske Regjering har dog heri forregnet sig. Vel har Traktatens Ophævelse været til stor Skade for den norske Lappebefolkning, men endnu større Skade har den lappse og finske Fisterbefolkning i Utsjoki og Enare lidt, for hvilken det efter sagkyndige Folks Paaastand vil blive umuligt at leve, naar de ere ubelukkede fra Varangerfjordens fisterige Kyster, saa at hvis den norske Regjering strengt overholder Grændsefærringen, vil det blive til største Skade for de russiske Underfaater. Og hvad de politiske Erhvervelser angik, Rusland tilsigtede, have de nærmeste Følger af Edictet om Traktatens Ophævelse ei heller været gunstige for Rusland, thi dette Edict bestemte Kong Oscar til at slutte Alliancetraktaten med Frankrig og England i Stockholm 8de November 1855, hvorved disse to Magter garanterede Sverig og Norge sine nuværende Grændser, en Traktat, hvoraf man kunde være berettiget til at vente sig meget, hvis ikke netop de sidste Aars Historie noksom har godtgjort, hvor lidt Traktater have at sigte, naar et lille Folk angribes af mægtige Bolds mænd¹⁾.

Det er saaledes over den mindste Del af Finmarken, om end over den største Del af Lapperne, at Norge har beholdt sit Herredømme. Havde den norske Kirke med Iver antaget sig Lappernes Omvendelse, havde vist Forholdene været anderledes nu.

Capitel 3.

De norske Lapper.

Vi have evenfor omtalt, hvorledes nogle Forfattere have antaget, at Lapperne ere indvandrede i Norge fra Nord af, men at det er rimeligt at antage, at de ere komne fra Syd af, navnlig hvis Stenalderens Folk have været Lappernes Forfædre, samt at hvis dette er Tilfældet,

¹⁾ Daa, Forbestrivelse for den norske Almue, Chra. 1869 222 ff. Metcalfe 2, 189 ff. 201. Morgensbladet, Chra. 1865. 53. Nord. Tidst. 12, 53.

de da have boet i sybligere Egne og efterhaanden ere trængte mod Nord. Det sybligste utvivlsomme Spor af Lapperne i Norge turde være det Finnaland, der omtales i Beowulfedigtet (v. 1155), og som vist maa søges ved Raumaelvens eller Stommens Udløb, hvor ogsaa Jernandes (6te Aarh.) hensætter sine Finni mitisismi¹⁾. Paa Hardangerfjeldene findes hyppig Navnet Finnabud²⁾, hvilket hændeligt nok hentyder paa Lapperne. Dog maa man i Norge være meget forsigtig med at slutte Noget af de mange med Fin sammensatte Stednavne, af hvilke det sybligste forekommer i Raade Præstegjæld, Smaalshuenees Amt³⁾, thi Ordet „Fin“ kan her ligesaa godt være Mandnavnet Fin, som Follenavnet Fin og kan i sidste Tilfælde baade gjælde om Lapper og Finner (f. Ex. Finstongen i Oru Præstegjæld paa Hedemarken⁴⁾). Et andet Vidnesbyrd om Lappernes syblige Forekomst har navnlig Munch villet finde i de store Ophobninger af Rensdyrsben, som endnu findes i Tidøsfjord Sogn ved Finsvatnet og Finsedalen paa Hardangerfjeldene. Fra Stenalderen hidrøre disse Ophobninger ikke, thi der findes Jernsager i Døngerne, og fra Lappernes Romadetid heller ikke, thi disse have ikke, som Munch antager, altid båret Rensdyrsavl, og deres Romadetids Begyndelse falder i en Tid, da de rimeligvis allerede vare uddrevne fra disse Egne, hvor de isøvrigt have levet, hvis de have været Stenalderens Folk. Ophobningerne hidrøre efter al Sandsynlighed fra Folk, der laa deroppe paa Rensdyrsfangst⁵⁾. Historisk sikkert er det imidlertid, at Lapperne paa Harald Haarfagers Tid (890) boede hist og her paa Fjeldene, ja helt ned paa Oplandet (Hedemarken), hvor Finnekongen Svase dengang boede i Nærheden af Thoste⁶⁾, og endnu paa Olaf Trygvæsens Tid boede der Lapper paa Fjeldene ved Agdenæs ved Mundingen af Throndhjemsfjord, ja paa Dovre⁷⁾. Det var egentlig kun Udkanterne af Landet, samt senere tilbøds de større Dalsløver, som vare blevne besatte af Nordmændene, hvem det paa Grund af deres Bilingetoge var om at gjøre at bo i Nærheden af Havet, paa Fjeldene derimod og dybere inde i Fjordene boede Lapperne endnu langt ned i Tiden aldeles usforstyrrede. Dertil synes det ogsaa at have Hensyn, naar Othar siger: „Nordmændenes Land er meget langt og meget smalt, Alt det deraf, som kan bruges til Græsning eller Pleieland, ligger nede ved Søen, og det er endda paa nogle Steder meget klippefuldt, og der ligger vilde Fjelde østen for og ovenfor langt med det beboede Land. Paa disse Fjelde bo Lapperne. Det beboede Land er bredest i den østlige

¹⁾ Ann. 1862, 40 f. Munch I, 77. 83.

²⁾ Ann. 1848, 35.

³⁾ Kraft, Hist. topogr. Haandbog over Kongeriget Norge 1845—1848. S. 70.

⁴⁾ Kraft, 151.

⁵⁾ Karstb. for 1857, 23. 25; for 1860, 21 ff. Ann. 1848, 35 f.

⁶⁾ Snorro 48 (c. 89). ⁷⁾ Skønning 6.

Del, og altid jo længere mod Nord desto smalle. Paa den sydlige Kant kan det vel være 60 Mile bredt eller lidt bredere og midtvejs 30 eller derover, og paa den nordlige Kant berettede han (Othar), at hvor det var smallest, kunde det være tre Mile bredt fra Søen til Bjeldet, og dette var dernæst paa nogle Steder saa bredt, at man kunde bruge to Uger til at reise derover, paa andre Steder saa bredt, at man kan anvende 6 Dage dertil¹⁾."

Men da navnlig som en Følge af Nordmændenes Omvendelse til Christendommen Visingetogene efterhaanden hørte op, og hine henvistes mere og mere til Ugerdyrkning og Kvægavl, trængte de dybere ind i Bjordene, dreve saaledes Lapperne mere og mere tilbage — forsaavidt som disse ei ved Giftermaal blandedes med dem, hvilket dog neppe i Almindelighed skete — og hindrede dem i at komme med deres Rensdyrshjorde ned til Stranden, fordi disse ødelagde deres Græsgange²⁾. Denne Tilbagetrængelse af Lapperne skete dog først efterhaanden, og det varede mange Aarhundreder efter Nordmændenes Indvandring, inden Noget af dem bosatte sig Nord for Malangerfjorden. Othar siger, at han selv boede længst mod Nord, og at lige derfra til Dvina, hvor han atter fandt stærkt befolket Land (Bjarmeland), boede ingen uden nogle lappe Jæger- og Fiskerfolk³⁾. Othar boede rimeligvis ved Tronæs. Endnu længe efter ham boede Nordmændene kun til Malangerfjorden, der betragtedes som Grændsen mellem Halogaland og Finmarken, thi endnu et Par Aarhundreder efter Christendommens Indførelse i Norge var Kirken i Lengiovit (Lendiv) paa Sydsiden af Malangerfjorden den nordligste Kirke i Verden⁴⁾. Et Stød henimod Bebyggelsen af Finmarken gavede Flokke af flygtende Bjærmer, der, fordrevne af Tatarerne, kom til Finmarken og af Kong Hakon den 4de indrømmedes Bolig i Malangerfjorden (omtr. 1255), hvor deres forlapfede Efterkommere endnu bo⁵⁾. Ved samme Tid skete ødelæggende Indfald tillands af de af Tatarerne og Rusjerne fremdrevne Kareler, som i syv Aar gjorde 198 Indfald i Finmarken, hvilke fulgte saa hyppig paa hverandre, at et gammelt Sagn fortæller, at der mellem ethvert ikke var mere Tid, end at man kunde faa en Rensdyrsuppe kogt, og at kun 1 Mand blev levende i Alten og 1 i Varanger. Ved denne Leilighed berøvedes blandt Andet Egnen ved Tana (Utsjoki Sogn) sine Beboere, der her leverede Karelerne et stort Slag⁶⁾. Samtidig eller maaske lidt senere begyndte Nordmændene at

¹⁾ Othars Rejseberetn. i Skand. Littf. 11, 25.

²⁾ Schöning 35, 39, 42. ³⁾ Sk. Littf. 11, 25, 29.

⁴⁾ Rymbegla. Haan. 1783. 3, 5 § 17.

⁵⁾ Rudst. 7, 11. Schöning 87.

⁶⁾ Folkev. 1865, 34 f. Reilhau, Reise i Ost- og Westfinmarken. Cpx. 1831, 197.

nedfætte sig i Finmarken, hvor de kaldtes Bumænd (boende Mænd). Der omtales saaledes gamle Bumænd som boende der 1326, hvilket synes at tyde paa, at Nordmænd have boet i Finmarken i mere end et Slægtled, og 1311 omtales „alle (norste) Mænd mellem Lindesnæs og Bargo“¹⁾. Men endnu var det kun ganske enkelte norste Mænd, som havde nedfættet sig i Finmarken, de kom deryp for at drive Handel og bosatte sig paa de yderste Skjær og Kyster, saa at de endnu ikke voldte Lapperne synderlig Fortrød, thi dengang havde disse trukket sig tilbage i det Indre af Landet²⁾. Tidligere havde Lapperne ogsaa boet paa Kysterne af Finmarken og der drevet Fiskefangst og Jagt paa Havdyrene, hvilket kan sees af nogle af de Gjenstande, de betalte i Skat til Nordmændene, men ved Bjarmelandstogene, hvor Nordmænd af og til hørjede paa Kysten af Finmarken, stræmmedes Lapperne fra Kysten ind i det Indre³⁾. At de havde trukket sig tilbage fra Kysterne af Finmarken, da Nordmændene bosatte sig der, er klart deraf, at alle Stednavnene der ere norste⁴⁾.

Den norste Befolkning i Finmarken voksede imidlertid snart. Handelen tiltog mere og mere, den knyttedes til Bergen, der 1361, eller maaste tidligere, fik Eneret paa den. Det var især de rige Fiskerier, som trak Handelen deryp, og flere og flere Nordmænd nedfættede sig paa Kysten, det ene store Fiskerleie opstod efter det andet, især fra Sørø til Barø. Det var imidlertid ikke alene Fiskere, som nedfættede sig her, men ogsaa selvstændige Handelsmænd, især i det 16de Aarhundrede, thi Hansestædernes og dermed Bergens tyske Kjøbmænds Magt var nu brudt, og Enehandelen kunde ikke overholdes, saa at Handelsmændene i Finmarken selv begyndte at udføre Varer directe til Udlandet, og fremmede Skibe at anløbe Kysten, hvilket de — navnlig engelske — ofte tidligere havde forsøgt paa. I disse Aar, især i det 15de og 16de Aarhundrede, vrimsede Finmarken af Beboere; der fandtes saaledes 1589 ikke mindre end 17 Kirker med 12 Præster deryppe. Idet nu Befolkningen saaledes tiltog, trængtes de saa Lapper, der endnu vare tilbage paa Kysten, fra denne, hvorimod Fjeldlapperne ikke foruroligedes meget af Nordmændene, thi disse boede ubeulskende paa Kysten og befættede sig næsten aldeles kun med Handel. Imidlertid begyndte dissees Tal at aftage. 1562 udstedtes et strengt Forbud mod al directe Handel, og Bergensernes Enehandel stadfæstedes, dog tillodes Undtagelser til Gunst for enkelte begunstigede Handelsmænd og 1619 for det islandsk-færøiske Handelselskab i Kjøbenhavn, Helsingør og Malmø. Hvad Finmarken ikke blev udjaget herved, det blev det ved en Anordning af 1680, der paa 6 Aar serpagtede Landet til Bergenserne,

¹⁾ Ann. 1860, 359. Samlinger til det norste Folks Sprog og Historie. Chra. 1835. 3, 285, 304.

²⁾ Saml. 3, 308. ³⁾ Beskrivning 15. ⁴⁾ Saml. 3, 306.

hverved et saa voldsomt Knæk paadroges det arme Land, at der 1688 maatte gjøres Indskrænkninger i Bergensernes Privilegier. Imidlertid var Regeringen ikke bleven klogere, det var jo Monopolernes Tid, og Handelen i Finmarken vedblev fremdeles at være et Monopol snart for Bergenserne, snart for Kjøbenhavnerne, snart for Ambre, indtil den 1789 frigaaves. Følgerne havde været sørgelige for Landet: Storfiebelen af den tidligere talrige Befolkning var dels slyttet bort, dels bleven forarmet, og af de 17 Kirker vare siden 1600 de 13 blevne nedrevne eller vare faldne sammen. For Lapperne vare Forholdene, hvor ugunstige de end vare for dem i andre Henseender, dog forsaavidt gunstige, som de derved bleve mindre udsatte for at fortrænges, og som navnlig Fiskerlapperne derved fik større Raaderum. I de senere Aar er imidlertid, som vi nedenfor nærmere skulle paavise, den norste Befolkning — hvortil kommer indvandrede Kvæner (Finner) — ikke lidet taget til, men en noget bedre Aand hersker, og Regeringen foruretter ikke mere, i det Mindste langtfra i den Grad, som tidligere, den ene Del af sine Undersaatter for den andens Vedste, saa at Lapperne nu vel, men dog kun tilbøds, kunne vente at beholde de ringe Dele af deres Fædres Land, de endnu have tilbage. Dog er endnu langtfra Alt, deriblandt Handelsforholdene, ordnet paa det Bedste, thi endnu er der Monopoler, og Handelen er ei frigivet uden paa nogle Uger af Sommeren; Følgen er da den, at Lappen skal sælge og købe hos Kjøbmanden, der benytter sig deraf til at gjøre sig ublu Fordele, og Lappen taber al Erhvervelyst¹⁾.

Nu for Tiden bo Lapperne fra Nøraas af mod Nord. De tydeligere Lapper ere kun en isoleret Levning af Egnens tidligere Beboere, der enten ere vandrede mod Nord eller navnlig ved at blive Ugerdyrkere ere blevene fornorskede. Fra Nøraas til Brøns ere Lapperne kun saa, 1845 udgjorde deres Antal kun 267, men tidligere var det meget talrigere, fra Alstahoug af nordpaa tager det stedse mere og mere til, og den bedre Forstaaelse mellem Nordmænd, Kvæner og Lapper viser sig i de talrige blandede Ægtefaber. Hvorledes Lappernes Befolkningsforhold fra 1724 af have været, vil isørigt bedst kunne sees af følgende Opgivelse desangaaende for de forskjellige Præstegjælds Bedkommende, i hvilke der siden 1724 har boet Lapper, idet vi tillige maa bemærke, hvad der ved første Dickast letteligen vil sees, at de ældre Opgivelser ere temmelig ufuldstændige, og at Folketallet stundom har maattet beregnes vilkaarlig, idet kun Familiernes Tal har været opgivet:

¹⁾ Ann. 1860, 368 ff. Brøste 254 ff. Fellmann, Anteckninger under min vistelse i Loppmarken. Borgå 1844, 103 ff. Rødt 152 ff. Siljestrøm. Anteckninger och observationer rörande Norrige. Norrkeping 1842, 106. Stodflet 270 ff.

Freestjath.	1724.	1756.	1768.	1825.	1835.	1845.	1855.	beraf Riðslapp.
1. Eyrubjörgum . . .	?	?	?	?	?	?	31	
2. Káraos	?					31 (Riðsl.)	45	45
3. Sálbo						44 (ba.)	14	14
4. Steb						12	17	
5. Hebre Starbolen						?	16	
6. Skagn						?	10	
7. Breiðabek						9	5	
8. Hítars			?	?	?		12	
9. Sparbo	195					8	14	
10. Inders		?				2		
11. Starbolen						7 (7 Riðsl.)		
12. Starbolen						10 (10 Riðsl.)	16	
13. Snaafn						41 (41)	52	47
14. Corrhalden						?	2	
15. Örong	283		1801: 105	118	?	97 (89)	67	85
16. Þornas	?		1815: 90			?	14	14
17. Sindbolen	?					?	39	39
18. Haffesfeld			?	?	?	253	248	248
19. Dalshol	374							
20. Káraos	?	?	?	?	?	?	2	
21. Hlíðahöng						28	36	
22. Örn				?		6	1	
23. Haba						25	29	
24. Ho		?	?		?	59	108	77
25. Þennas	612			1815: 100		89 (86)	65	27
26. Þobingen				?		149 (3)	163	
27. Öfoten	1062					522	577	7
28. Þammers	?			?		54	52	
29. Ötogen						9	1	
30. Saltbolen				1803: 68		119	94	
31. Skarshol	900					240	280	
32. Haba						53	49	
33. Halden						60	69	
34. Hílfstaal	150	?	?		?	4	21	
35. Þagen	?			?		14 (14)	14	14
36. Þo						28	34	
37. Örnas						?	93	
38. Þoergberg	200					5	3	3
39. Þasfel						80	86	
40. Þorge	?	?	?	?	?	?	3	
41. Örnas						207	235	
42. Þendig					264	329	380	
43. Þoaffjörð						112	118	
44. Þaustabek	600					?	109	
45. Þroubenas				?		202	231	
46. Hílfstaal		?	?	?		653	734	
47. Skarros	600				?	1447	1620	
	(120 fam.)							
48. Þariss						844	908	
49. Þungen	300					1460	1502	
50. Þramsö	200					613 (10)	720	
51. Þautsteino	(þenstf)	745	740	1290	1711	1690	827	705
52. Þistrand	282	(149 fam.)	(150 fam.)	(242 fam.)		(1036)	1168	406
53. Þoppen		95	80	420	461	550	569	
		(19 fam.)	(16 fam.)	(84 fam.)				
54. Alten-Þalvig	338	810	795	985	1006	1069	991	
		(162 fam.)	(159 fam.)	(197 fam.)				
55. Þammerfest		425	600	1075	1259	1011	1166	
		(85 fam.)	(120 fam.)	(215 fam.)				

Præstegjæld.	1724.	1756.	1788.	1790.	1835.	1845.	1855.	brug fj. Lapper.
56. Lebesby	787	295 (59 Fam.)	230 (14 Fam.)	635 (127 Fam.)	305	215	253	20
57. Ræsøby		195 (39 Fam.)	275 (55 Fam.)		1250	1259	1390	85
58. Badsø		645 (129 Fam.)	540 (108 Fam.)		680	670	677	110
59. Bardsø							70	

Som det af disse Opgivelser ¹⁾ vil sees, er Lappernes Antal tiltaget, 1724 udgjorde det 7231, i hvilket efter al Sandsynlighed de i Nordlandene og Finmarken bosatte Kvæner, som dengang ikke tilstrækkelig fondredes fra Lapperne, ere medregnede. 1845 udgjorde det derimod 14,464 og 1855 15,999 foruden 1280 Blandinger (830 norst-lapste og 450 kvænst-lapste). Dette hidrører ikke alene fra Indvandring af svenske Lapper, idet hine overgaa i Tal de norske Lappers Indflytninger i Sverige, men ogsaa, og det hovedsageligen fra naturlig Formerelse, og naar vi tage i Betragtning, at i samme Tidrum ere ikke saa Lapper blevne fornorskede og forsvundne i den norske Befolkning, se vi, at en ikke ringe Livskraft boer i Lappesfolket ²⁾. Om denne Tiltagen af Lappesfolket imidlertid først er begyndt i det sidste Aarhundrede eller er gaaet for sig i de tre sidste Aarhundreder, eller maaske længere, er et Spørgsmaal, til hvis Afgjørelse de fornødne Oplysninger mangle. Men det er kun i det egenlige Finmarken, at denne Tiltagen er foregaaet, som ovenstaaende Angivelser og følgende summariske Opgivelse vil vise:

	1724.	1845.	1855.
Søndre Thronhjems Amt	?	75	59
Nordre Thronhjems Amt	478	181	191
Nordlandene	3928	3294	3578
Finmarken	2825	10828	11861

I Finmarken, og i det sidste Aaar ogsaa i Nordlandene, er Lappesbefolkningen tiltaget og det meget stærkt, allevegne andetsteds er den taget af. I enkelte nordlandske Præstegjælde t. Ex. i Ofoten, Saltdalen og Lødingen er Indflytning fra Sverige stet. Ruslands Opsigelse 1852 af Grønbsetractaten vil imidlertid bewirke, at i et og andet Fjeldsogn vil Lappernes Antal aftage, saaledes have fra 1853—1861 223 Fjeldslapper ubdaubret fra Kantokino til Karefuando ³⁾.

¹⁾ Brooke 387. Dänische Bibliothek 6, 681 ff. Rode 185. Siljestrom 55. Statistiske Tabeller for Kongeriget Norge, 8de Række. Aera. 1847, 36. 16de Række, Aera. 1857, 44. Stockfleth, Bidrag til Kundskab om Finnerne i Norge. Christiania 1848, 220 ff. (naar her her anføres 41 Lapper i Hof, er det en Feiltagelse, thi det er Kvæner, som bo her; se Stat. Tab. 8, 36), jvf. Stockfleth 93. 257 ff.

²⁾ Morgenbladet 1865, Nr. 53. ³⁾ Morgenbl. 1865, 53.

Den syblikste Levning af Lapperne findes i Koraas, hvor deres Antal ogsaa er lidet ($\frac{1}{200}$ af Befolkningen). Noget længere mod Nord findes det næste Sogn, hvor der lever Lapper, nemlig Sælbo ($\frac{1}{300}$ af Befolkningen). Først i Snaasens ($\frac{1}{3}$) og Grongs ($\frac{1}{2}$) Præstegjælde bliver Lappebefolkningen talrigere; den er nomadisk og søger om Vinteren over til Sverig. I Bessen (Dalstad og Hatlefeldsbalen) udgjøre de $\frac{1}{27}$ af Befolkningen, men indskrænkes stedse mere af de her stærkt tiltagende Nybyggere, der selv lægge sig Kendsdyrjorde til, saa at de Lapper, som her blive tilbage, vel ville efter ved deres usalige Brændevinsdriften at være blevne forarmede blive Tjenestefolk hos Nybyggerne, som have berøvet dem deres Fædres Land. I Hemnæs og Mo udgjøre de $\frac{1}{2}$ af Befolkningen, men de bosiddende Lapper ere fornorskede og ville i Løbet af Aarhundrebet tabe sig i den øvrige Befolkning. Det Samme er Tilfældet med endel af Lapperne i Lødingen, i hvilket Præstegjæld og i Ofoten de endnu ere ret talrige, nemlig $\frac{1}{8}$ og $\frac{1}{2}$ af Befolkningen. I Hammersø ($\frac{1}{2}$) ere Lapperne ved at blive ganske fornorskede, i Saltbalden ($\frac{1}{8}$) og Skarstads ($\frac{1}{2}$) ere de endnu ret talrige, men i Begreb med at fornorskes. Vi ere nu komne helt ud af Nordlandene. Her er Kirke- og Skolesproget Norst, og Lapperne ere derved bragte til at forstaa Norst, men indbyrdes tale de Lapsk, dog have de i enkelte Præstegjælde begyndt at tale Norst (f. Ex. Røds, Hemnæs, Høsfel) eller at klæde sig paa Norst (f. Ex. Alstahoug, Saltbalden, Bøds) eller at leve som Nordmænd (f. Ex. Hemnæs, Ofoten, Bøds), hvoraf Følgen vil blive, at de tidligere eller senere ville aldeles gaa op i den norske Befolkning, alt efter som Nordmændene, ved at Lapperne antage deres Sprog, Klædebragt og Leve- maade, mere og mere tabe den tidligere almindelige og endnu paa sine Steder (f. Ex. Saltbalden) stedfindende Utilbøielighed til at ægte Lapper, og som især er størst, hvor det gjælder om, at en norsk Pige skal ægte en Lap.

Komme vi nu til Finmarken, da bliver Lappernes Antal talrigere og talrigere. I Vestfinmarken findes de dog ikke i alle Præstegjælde (f. Ex. i Berg) eller Sogne, men alt som man kommer nordligere, bliver deres Antal større og større. I Throndenæs udgjøre de $\frac{1}{10}$ af Befolkningen, i Ibbestads $\frac{1}{2}$, i Kvæsjord $\frac{1}{10}$, i Trans $\frac{1}{2}$, i Lenvig og Naalselven $\frac{1}{6}$, i Tromsø, Tromsøfjorden og Balsfjorden $\frac{1}{2}$, i Lyngen over $\frac{1}{2}$, i Karlsø $\frac{1}{2}$, i Loppen over $\frac{1}{2}$, i Skjerve henved $\frac{1}{2}$, i Alten og Talvik $\frac{1}{2}$, i Hammerfest og Maasø $\frac{1}{2}$, i Ristrand og Kautoleino $\frac{10}{11}$. I alle disse Præstegjælde har Lappernes Antal i det sidste Aaar tiltaget i stærkere Forhold end den øvrige Befolkning. Her i Finmarkens syblikste Præstegjæld, navnlig i Lenvig er isørigt det Samme Tilfældet med Hensyn til Fornorskningen som i Nordlandene, kommer man derimod nordligere, kommer Lappebefolkningen til at indtage en mere og mere fremragende Plads ved

Siden af Nordmænd og Kvæner, i flere Præstegjæld er den talrigst af de tre Stammer, i nogle talrigere end dem begge tilsammen, nemlig i Lyngen, Loppen, Kistrand og Kautokains, hvilket den ogsaa er i de østfinmarkske Sogne, Vadso alene undtagen.

En egen Blandingsrace er nu ved at danne sig i Finmarken af de tre Folkelag, navnlig gjælder det for Lappernes Bedkommende om Sø-lapperne ($\frac{1}{2}$ af hele Folketallet), idet de tre Folk optage af hverandres Indretninger, hvad de anse for hensigtsmæssigt, og idet snart det ene, snart det andet Sprog fortrænges. I Regelen er det Kvænerne, som danne et Mellemled mellem Nordmændene og Lapperne. Hvilken af de to Stammer vil faa Overhaand, er ikke let at forudsige. Saameget synes dog afgjort, at de nomadiske Lapper ikke ville blive denationaliserede, saalænge de beholde denne deres Levevis, og det turde synes rimeligt, at Østfinmarkens talrige og stærkt tiltagende Lappebefolkning neppe nogensinde vil blive denationaliseret, men at det snarere vil blive Tilfældet, at hvor Lapperne findes i overveiende Flertal, ville de Nordmænd og Finner, som nedsatte sig der, i anden eller tredje Slægtfolge blive Lapper. For Tiden er Blandingsracen isvrigt stærkest repræsenteret i Skjervø, (116 norst-lapste, 167 kvænst-lapste Blandinger), i Lyngen (119 kvænst-lapste), Folden (87 norst-lapste), Tromsø (85 norst-lapste), Uenvig (78 norst-lapste) og Alten-Talvig (63 kvænst-lapste)¹).

Karjagen til den gradvise Udtrængen af Lapperne og navnlig de nomadiske Lapper af deres gamle Græsgange og til deres Forjagelse mod Nord ligger for største Delen i den stærke Tilvæxt af Nybyggere i Throndhjems og Nordlandenes Amter; de bestaa dels af Nordmænd, dels af Finner, de sidste, især siden Carl den Tolvtes Tid, da de flygtede til Norge for at finde et Fristed under Krigsurolighederne. Befolkningen var nemlig i:

	1769.	1843.	1855.
Søndre Throndhjems Amt	} 105,238	89,329	96,554
Nordre Throndhjems Amt		66,570	73,571
Romsdalsens Amt		81,314	90,283
(med Senjen og Tromsø Fogderier)			
Nordlandenes Amt	53,481	96,713	115,853
Finmarkens Amt	5,984	12,737	16,389
	164,703	345,663	392,650 ²)

¹) Bing. Bestr. over Kongeriget Norge. Kbhvn. 1796, 147. Broste 387. Daa Jordbest. 216. Dän. Bibl. 6, 681 ff. Finm. Mag. 327. Det norske Vidensk. Selsk. Skr. i det 19de Aarb. 2, 2, 103 f. Rebe 105. Siljestrom 55. Stat. Tab. 8, 36, 16, 44 ff. Stadfleth 93. 257. Stockfleth, Bidrag. 220 ff. Svensk litteraturtidskrift. Upsala 1865. 109 ff. Sundt Optrædeligheds Tilstand i Norge. Chra. 1859, 111 f. jfr. Holtes. 1865, 426 f.

²) Bing 147. 461. 772. Fellmann 108 f. Hansen, Geistlig Stat og Kalender for Kgr. Norge. 3 udg. Chra. 1863. 74 ff. Kraft 529. 560. 590 f. 615 f. 644. 633.

Naar vi tage en saa overordenlig Tilvæxt af Befolkningen i Betragtning, kan det ikke forundre os, at de affidesliggende Fjeldballe eller Fjordbunde mere og mere ere blevne opdyrkede og tagne i Besiddelse af Nybyggere. Ravnlig er det gaaet ud over de saakaldte Kenhaver. Disse ere større eller mindre Jordstykker ved Søen eller længere oppe i Landet, som Lapperne have ryddet og indhegnet for der at samle og malke deres Kendsdyr. Kar efter Kar stiftes der, nye Stykker ryddes, indhegnes og gjødes, og der voxer da der tidligere og bedre Græs end andetsteds. Saadanne Kenhaver ere bekvemtest til Dyrkning, og dem tilegne da Nybyggerne sig, de gaa til Stedets Autoriteter, som giver dem Eiendomsret derover som over herreløst Jord uden at tage Hensyn til Lappen, som har ryddet dem. Kommer nu denne atter hen til de Steder, som have været hans Eiendom, lader han Kendsdyrene gaa ad de Veie, de have været vant til at gaa ad maaste i Aarhundreder, men hvor maaste netop en Nybygger har anlagt en Mark, skjøndt der var mange andre Steder at vælge til den, saa hæves der et Strig over, hverledes dennes Gods nedtrædes af Kendsdyrene og om Romadvoæfene's Skadelighed; Nybyggeren hidser sine Hunde paa Kendsdyrene, eller han skyder paa dem, hvilket endog Dvrighedspersoner paa Tbinge have opmuntret Bønderne til istedetfor at søge den langvarigere Kettens Bei, ja endog saadan Taabelighed har været foreslaaet at gjøre alle Lapper under et ansvarlige for den Skade en Laps Kendsdyr kunde gjøre paa en Bondes Græs, men derimod ikke det Tilsvarende at gjøre alle Nybyggere under et ansvarlige for den Skade, en Bonde eller en af hans Hunde har gjort paa en Laps Fjord. Ikke sjældent er det kommet til voldsumme Optrin mellem Bønderne og Lapperne. Ved Alt dette og ved Brændervindrik ere mange Fjeldlapper blevne mere og mere forarmede, Græsgangene bleve mindre og mindre, og der var ingen Udvei uden at blive Sølap eller Tiggerlap eller at søge Nord paa til mindre bebyggede og mere nærfomme Egne, en Udvei, der blev den almindeligste ¹⁾.

Capitel 4.

De svenske Lapper.

Idet vi nu ville undersøge, hvor langt mod Syd det historisk kan gøbtgjøres, at Lapperne have boet i Sverige, ville vi lade os af Betragtning de Slutninger, vi kunne drage af Etenoldfagerne og Sagnet

¹⁾ Morgenbl. 1865. 141. 135. Stockfleth Bidrag. 1, 283 ff.